

На різних етапах переходу до сталого розвитку виконання завдань повинно скоординувуватись і здійснюватись спільними зусиллями на державному, регіональному та місцевому рівнях, за активної участі наукових, освітніх, виробничих, фінансових, політичних та інших структур громадськості. Загальна стратегія і програми виконання її етапів мають базуватись на еколого-ресурсних, економічних та соціальних складових розвитку, за відповідного інституційного забезпечення [3, 21].

IV. Висновки. Отже, стратегічною метою для України в XXI столітті повинна стати побудова сталого суспільства, головною метою якого є розвиток людини, а головним засобом забезпечення – зростання економіки на сталих засадах.

Відповідно до принципів сталого розвитку має передбачатись реалізація комплексу заходів, спрямованих на збереження життя і здоров'я людини, розв'язання демографічних проблем, викорінювання бідності, зміну структури споживання і зменшення диференціації в прибутках населення.

Перехід до сталого розвитку повинен забезпечувати розв'язання соціально-економічних проблем та збереження сприятливого навколишнього середовища і природно ресурсного потенціалу, а також задоволення потреб теперішніх та майбутніх поколінь. Для вирішення цих проблем необхідно забезпечити

стабілізацію екологічної ситуації; поліпшити стан довкілля за рахунок екологізації економічної діяльності, що дасть змогу забезпечити становлення нової моделі господарювання та поширення екологічно орієнтованих методів управління; впроваджувати енерго- і ресурсоощадні технології та цілеспрямовані зміни структури економіки.

1. Бицюра Ю. До проблеми визначення понять сталого економічного зростання та розвитку. // Економіст. – 2006. – № 5. – С. 62-65.

2. Екологічна криза в Україні //

<http://www.grinchuk.lviv.ua>.

3. На меті – сталий розвиток України. // Вісник НАН України. – 2007. – № 2. – С. 44.

4. Пояснювальна записка до проекту Концепції переходу України до сталого розвитку.//

<http://gska2.rada.gov.ua>.

5. Трегобчук В. Концепція сталого розвитку для України. // Вісник НАН України. – 2002. – № 2. – 9 с.

6. Шевчук В. Глобальна місія України і національна модель сталого розвитку// Економіст. – 2006. – № 1. – С. 62-65.

Conception of sustainable development of Ukraine is the first step on the way of inclusion of our country in the process of forming of strategy of development on present age, the basic aims of which are formulated in the whole row of international documents and programs developed under an aegis UNO, and the wide spectrum of problems, which engulf the economic, public and ecological spheres of activity is touched.

Ціжма Ю.І.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СТРУКТУРИ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ

У статті досліджено вплив державного регулювання на структуру зайнятості населення. Наведено шляхи державної політики по досягненню ефективної структури зайнятості населення.

Ключові слова: державна політика, державне регулювання, структура зайнятості населення, структурні зрушення, ефективна структура зайнятості населення.

I. Вступ. Економічна ситуація, яка склалася в Україні, зумовила проблему необхідності створення сучасної і, можливо, в певній мірі альтернативної соціально-економічної структури зайнятості та механізму її регулювання. Структурні процеси сприяють перерозподілу зайнятого населення із відносно відсталих векторів економіки в прогресивні. Система регулювання структури зайнятості передбачає, як правило, застосування адміністративних

методів державної політики зайнятості, які далеко не завжди відповідають інтересам регіонів, колективів, окремих особистостей. Натомість функції регіонального управління зводяться до визначення переліку соціально-економічних проблем, характерних для певного регіону та оцінки рівня пріоритетності в рамках цільового блоку державної регіональної політики.

Ситуація, що склалася у сфері регулювання структури зайнятості населення свідчить про те, що темпи структурної перебудови економіки є недостатніми, а їх вплив на соціально-економічний стан суспільства створює загрозу для економічної безпеки країни. Проблеми державного регулювання структури зайнятості населення частково висвітлювалися у працях провідних українських вчених, таких як С.Бандур, М.Долішній, С.Єрохін, С.Калініна, Є.Качан, А.Колот, О.Кучинська, Л.Лісогор, Ю.Маршавін, В.Онікієнко, Т.Петрова, В.Приймак та ін..

II. Постановка завдання. Метою даної статті є: дослідити основні методи державної політики в сфері забезпечення ефективної структури зайнятості крізь призму державного регулювання.

III. Результати. Реалізація політики зайнятості на етапі ринкової трансформації передбачає активізацію участі держави в регулюванні зайнятості населення [3, 202]. Метою державного регулювання структури зайнятості населення повинно бути, з одного боку, цілковите й ефективне використання трудового та економічного потенціалу регіону, а з іншого – державна політика зайнятості, яка повинна спрямовуватися на збалансування попиту і пропозиції робочої сили, поліпшення гнучкості й ефективності використання трудового потенціалу та запобігати маргіналізації різних соціальних груп на ринку праці. Головні заходи, які проводить держава, повинні забезпечити відповідність структури робочої сили мінливій структурі робочих місць у галузях і сферах діяльності, що формується на основі об'єктивної потреби суспільства у товарах та послугах певних підрозділів народного господарства.

За нових умов зайнятості державна політика структури зайнятості повинна бути тісно

взаємопов'язана із загальним напрямком соціально-економічного розвитку суспільства. У практичній діяльності це означає обов'язкове врахування інтересів ефективної структуризації зайнятості при прийнятті рішень у галузі експортно-імпортової, інвестиційної, податкової, фінансової і демографічної політики, розміщення продуктивних сил, науково-технічних програм, та забезпечення їх коригування. Тому основними напрямками і пріоритетами регулювання структурних зрушень в цих галузях повинні бути регулююча і стимулююча політики, орієнтовані на досягнення всілякими засобами повної, продуктивної і вільно обраної зайнятості та забезпечення надійного соціального захисту працюючого й непрацюючого населення [6, 4]. Державне регулювання зайнятості, його концепція і політика повинні сприяти оптимізації зайнятості всього економічно активного населення, а не лише тієї його частини, яка залишилась або може залишитись без роботи [1, 113].

Структура зайнятості населення повинна регулюватися на трьох рівнях: державному, регіональному та на рівні підприємства. Для того, щоб політика регулювання процесів зайнятості була ефективною, необхідна максимальна узгодженість дій на всіх рівнях. На державному рівні визначаються мінімальні необхідні нормативи функціонування структури зайнятості населення, її загальні межі.

На регіональному рівні складається програма зайнятості населення, яка б визначала стан структури зайнятості населення, співвідношення попиту і пропозиції робочої сили з урахуванням специфіки кожного регіону. На рівні підприємства – регулювання робочих місць і трудових процесів; планування структури кадрів, професійне навчання та перенавчання у відповідності з потребами вдосконалення і розвитку структури робочих місць підприємства та поставленими перед підприємством цілями.

Але найважливішим рівнем регулювання ринку праці у майбутньому, а отже структури зайнятості, населення повинен стати мезорівень, оскільки макроекономічне регулювання не може охопити місцевих особливостей і традицій зайнятості усіх напрямів економічної активності населення певної території [5, 237].

Проблеми українського ринку праці на всіх рівнях можуть і повинні бути вирішені при активному державному втручанні та здійсненні ефективної політики зайнятості з врахуванням багатого зарубіжного досвіду при умові творчого проектування і застосування всього арсеналу сучасних механізмів регулювання зайнятості [2, 55], проте модель регулювання вітчизняної структури зайнятості населення не повинна копіювати жодну з моделей, що отримали розповсюдження в розвинутих країнах. Звичайно, вона не може не сприйняти загальні принципи організації ринку праці, властиві ринковій економіці, але вона повинна бути українською моделлю, що враховує історико-соціальні умови розвитку країни.

На думку С.П. Калініної, для нашої країни найбільш прийнятною є японська модель [1, 130-132], але вона передбачає високий рівень самосвідомості народу і довіру до уряду, щоб він зміг забезпечити закономірну соціальну стабільність. Структурні зміни в японській економіці, обумовлені інтернаціоналізацією економічної діяльності, розвитком інформаційних технологій, демографічними чинниками (старінням населення), призвели до підвищення рівня мобільності робочої сили. Політика зайнятості здійснюється через центри зайнятості префектур, які діють самостійно на своїх територіях і за допомогою таких методів управління, як довічний найм, заробітна плата, пов'язана з вислугою років, організація профспілок на підприємствах, а не в галузі, що дозволяє утримувати безробіття на низькому рівні та досягти ефективної структури зайнятості населення. З іншого боку, вагомим для державного регулювання структури зайнятості населення є досвід Швеції, де була розроблена і прийнята нова модель досягнення повної зайнятості, в якій вагома увага приділялася пріоритетній підтримці галузей, визначених державною програмою престижного розвитку [3, 203-204].

Для реалізації політики зайнятості в Україні, спираючись на світовий досвід розвинутих країн, створено Державну службу зайнятості, діяльність якої фінансується з Державного фонду сприяння зайнятості. На Державну службу зайнятості покладаються такі завдання: аналіз ринку праці, прогнозування попиту та пропо-

зиції на робочу силу, підготовка із зацікавленими організаціями територіальних програм зайнятості населення [7, 138-139], проте формування ефективної структури зайнятості не передбачає.

Щоб досягти повної зайнятості та ефективної її структури потрібно, щоб:

1. ДСЗ сприяла активізації перерозподілу робочої сили відповідно до структурних змін в економіці.

2. ДСЗ відвідувала місцевих працедавців і обговорювала плани щодо майбутньої потреби в робочій силі.

3. Навчальні заклади професійної підготовки незайнятого населення, інформаційно-обчислювальні центри, територіальні та спеціалізовані бюро зайнятості, центри реабілітації населення, підприємства, установи і організації, підпорядковані службі зайнятості формували кадри виключно для забезпечення ефективної структури зайнятості.

4. ДСЗ поліпшила організаційну систему держзамовлення через надання координаційних повноважень Міністерству праці та соціальної політики у визначенні масштабів підготовки фахівців певної спеціалізації та розміщенні державного замовлення по регіонах тощо.

5. ДСЗ ввела в структуру механізму мотивації гнучку систему стимулів та засобів соціального і морально-психологічного характеру.

6. ДСЗ сприяла легальній трудовій міграції структурно безробітних громадян для збереження трудового потенціалу.

Дані ДСЗ залишаються поки що єдиним джерелом регіональних даних безробіття, вакансій та активних заходів політики зайнятості. Бази даних центрів зайнятості повинні володіти різноманітною інформацією про загальну ситуацію на сукупному ринку праці, її динаміку і прогноз на майбутнє. Тому Державній службі зайнятості необхідно налагодити облік робочих місць і запровадити державну звітність про їх наявність і рух, розробляти територіально-галузеві баланси робочих місць та робочої сили.

До переліку найголовніших, з нашої точки зору, соціальних індикаторів (даних), у відповідності з якими має проводитись моніторинг політики в сфері структури зайнятості насе-

лення за допомогою ДСЗ, необхідно віднести: кількість трудових ресурсів; кількість зайнятих в усіх сферах економічної діяльності; кількість зайнятих у галузях економіки; частка зайнятих у секторах економіки за формою власності (державній, колективній, приватній); кількість зайнятих у сфері матеріального виробництва, в тому числі у промисловості, будівництві, сільському господарстві; кількість зайнятих у невиробничій сфері [4, 204].

Державна служба зайнятості та органи державного управління здійснюють державне управління структурою зайнятості двома способами: активним і пасивним.

Надання переваги використанню пасивної політики зайнятості, зорієнтованої, передусім, на виплату допомоги по безробіттю, негативним чином впливає на формування мотивації до праці, сприяє декваліфікації вивільненої робочої сили, ослаблює можливості працевлаштування незайнятих, консервує неефективну структуру зайнятості, та призводить до посилення процесів маргіналізації населення [3, 202], тому вважаємо орієнтацію на пасивну політику зайнятості хибною.

Практика розвинутих країн довела, що ретельно сплановані, добре організовані, та ефективно контрольовані заходи активної політики можуть покращити структуру зайнятості населення. З іншого боку, ефективність таких заходів для країн, в економіках яких відбуваються кардинальні структурні зміни залишається ефективними, якщо вони прийнятні та необхідні.

Проте концепція змішаного регулювання структури зайнятості населення (поєднання активної і пасивної політики структури зайнятості) економічно активного населення спрямована на оптимальне регулювання структури зайнятості населення виявляється найефективнішою.

IV. Висновки. Соціальна направленість макроекономічної політики, на активну участь держави в регулюванні структури зайнятості населення і ринку праці визначається необхідністю поживлення експортно-імпоротної,

інвестиційної, податкової, фінансової і демографічної політики, розміщення продуктивних сил, науково-технічних програм, – як умови створення робочих місць нового типу і на цій основі збільшення потреби економіки в робочій силі, в її пріоритетних галузях.

В системі програмних завдань досягнення ефективної зайнятості чільне місце повинна знайти реалізація державної стратегії і політики зайнятості щодо стабілізації попиту на працю. З цією метою в практичній діяльності державних органів необхідно радикально змінити місце проблеми структури зайнятості в системі пріоритетів економічної політики та її регулювання на макрорівні. Вона може бути ефективною лише за умови впровадження відповідних регіональних механізмів регулювання структури зайнятості, які враховували б демоекономічні, соціально-психологічні, господарсько-історичні й культурні традиції кожної територіальної одиниці.

1. *Калініна С.П.* Ринок праці та зайнятість: теоретико-методичний аспект: Монографія. – Донецьк, 2005. – 227с.

2. *Колот А.М.* Еволюція державної політики зайнятості в країнах з розвинутою ринковою економікою. – Зайнятість та ринок праці. Міжвідомчий науковий збірник. Випуск 11. – Київ, 2000. – 47-55 с.

3. *Лісогор Л.С.* Формування ринку праці в Україні: Монографія. – Київ, 2003 – С. 202.

4. *Скомарохова О.І.* Система пріоритетів і соціальних індикаторів регулювання зайнятості в Україні. – Зайнятість та ринок праці. Міжвідомчий науковий збірник. Випуск 6. – Київ, 1998. – 199-206 с.

5. *Слепко І.І.* Політика регулювання зайнятості молоді в Україні. – Социально-экономические аспекты промышленной политики. Рынок труда и занятость. сб. науч. тр. – Т. 3. МАН Украины. Институт экономики промышленности; Редкол.: Амоша А.И. (отв. ред.) и др. – Донецк, 2003. – 236-243 с.

6. *Трубич С.Ю., Качан Є.П.* Сучасна парадигма української моделі зайнятості населення. – Тернопіль: Економічна думка, 1999. – 35 с.

7. *Хвесик М.А., Горбач Л.М., Пастушенко П.П.* Розміщення продуктивних сил та регіональна економіка: Навч. посібник. – К.: Кондор, 2005. – 344 с.

In this article the influence of the state regulates of the employment structure of the population is explored. The ways of the state policy of the achievement of the effective structure of the employment are offered.